

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવેશ - ૨

(સમય : બપોરે ૨ થી ૪.૧૫)

(રવિવાર, ૫ જુલાઈ, ૨૦૦૯)

(વિભાગ - ૧ : કિશોર સત્સંગ પ્રવેશ, દસમી આવૃત્તિ - જુલાઈ, ૨૦૦૭)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

❧ નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. ⇒ લાધીબાઈ - હરિભક્તને (૧૪/૩૩)

⇒ લાધીબાઈને બોલાવવા ગયેલા હરિભક્તે કહ્યું સહજાનંદ સ્વામી પધાર્યા છે અને આપને દર્શન કરવા બોલાવે છે ત્યારે.

૨. ⇒ મહારાજ - પટલાણીને (૯/૨૩)

⇒ દીકરો ધામમાં ગયા પછી ઘીનો ગાડવો લઈને આવેલા દેવજીભાઈના પત્નીને ઓળખી જતાં મહારાજે પૂછ્યું.

૩. ⇒ કાશીદાસ - મહારાજને (૧૨/૩૦)

⇒ કાશીદાસ ગઢે તમાકુ વેચવા જતાં અને મહારાજનો સમાગમ કરતા. મહારાજ ઘરે જવાની આજ્ઞા કરે ત્યારે કહેતા.

પ્ર. ૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. વ્યાપકાનંદ સ્વામીને ખ્યાલ આવ્યો કે શ્રીજીમહારાજની નાની-મોટી આજ્ઞા કેટલી સચોટ છે. (૩/૧૪)

૪. થાનગઢ પાસે વાસુકીનાગના પુરાતની મંદિરના ઘુંમટમાં નૃત્ય કરતી પાષાણની પૂતળીઓમાં સ્વામીની વૃત્તિ ચોંટી ગઈ. એકાએક પૂતળીઓ નાચવા લાગી ત્યારે સ્વામીને ખ્યાલ આવ્યો કે મહારાજની આજ્ઞા કેટલી સચોટ છે. સાધુને સ્ત્રીની મૂર્તિપ્રતિમા ન જોવાનો નિષેધ સમજાયો.

૨. ગોલિડા ગામના સીમાડામાં જમ બળવા લાગ્યા. (૧૮/૫૪)

૪. ગોલિડા ગામના ચાર બ્રાહ્મણ ભાઈઓએ મહારાજ પાસે વર માંગ્યો હતો કે અમારા ગામની સીમમાં કોઈને પણ જમ લેવા ન આવે. સત્સંગના દ્વેષી માણસના અંતકાળે તેને લેવા આવેલા જમ સીમાડામાં પેઠા ને બળવા લાગ્યા.

૩. શ્રીજીમહારાજ મોટા મોટા સમૈયા ઉત્સવો કરાવતા. (૧૬/૩૭) જ. કોઈક પાપી જીવ હોય અને તેને પણ જો અંતકાળે સમૈયા ઉત્સવની સ્મૃતિ થઈ આવે તો તેને ભગવાનના ધામની પ્રાપ્તિ થાય માટે.

પ્ર.૩ “સગરામ” (૨/૧૧) - પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

વઢવાણ પાસેના લીમલી ગામનો સગરામ જાતે વાઘરી તેને મુક્તાનંદ સ્વામી વર્તમાન ધરાવી સત્સંગી કર્યો. બ્રાહ્મણ કરતાં પણ અધિક આચાર પાળતો. પરસ્ત્રીને અડાય તો ઉપવાસ. અગણોત્તરામાં ભારે દુકાળ પડવાથી સગરામ પોતાની સ્ત્રી સાથે મુક્તાનંદ સ્વામી સૂરત બિરાજતા હતા તેથી ત્યાં જવા નીકળે છે. રસ્તામાં તેના પગે શેર ભારનો રૂપાનો તોડો અથડાય છે. ખરાબ વખત હોવાથી પોતાની સ્ત્રીનું મન તેમાં લોભાય નહિ તેથી ધૂળ વાળી. સગરામની પત્ની મહારાજનું સ્મરણ કરતી પાછળ આવે છે. તેણે સગરામને કંઈક કરતાં જોયો તેથી પૂછ્યું, સગરામે બધી વાત કરી. આથી તેની સ્ત્રીએ કહ્યું કે ‘ધૂળ પર ધૂળ શું વાળો છો. હું તો પારકી વસ્તુને ધૂળ જ સમજું છું.’ થોડાક આગળ જતાં કેટલાક લોકોએ સગરામને હલકા વરણનો જાણી તોડા વિષે પૂછ્યું. સગરામે તેની એંધાણી આપી. વિશ્વાસ ન આવવાથી સગરામને સાથે લીધો. તોડો એમનો એમ પડેલો જોઈ આશ્ચર્ય થયું. બક્ષિસ આપવા લાગ્યા. ત્યારે વિનયથી કહ્યું : ‘અમે સ્વામિનારાયણના ભગત, અમારો ધરમ સાચવીએ.’ ભાવનગરના વજેસિંહે દરબારે સગરામને મળવા બોલાવ્યો. તને સ્વામિનારાયણે કંઈ પરચો બતાવ્યો છે. ત્યારે સગરામે કહ્યું ‘આપ ખાવંદ ધણી, આપના ખોળામાં મને બેસવા મળ્યું એ જ મારે મન પરચો. અમે વાઘરી પશુ જેવા તે સ્વામિનારાયણે ધરમ નિયમ આપી શુદ્ધ બનાવ્યા. વાઘરીને વૈષ્ણવ બનાવ્યો. બાપુ રાજી. સગરામની સાચી ભક્તિથી મહારાજ રાજી. એક વખત સગરામના મનમાં વિચાર આવ્યો. મહારાજ મારા કૂબામાં પધારે તો કેવું સારું ! દયાળુ પ્રભુ રાત્રે છાના માના સગરામના કૂબામાં આવી પહોંચ્યા. સગરામ નાચવા કૂદવા લાગ્યો. મારા કૂબામાં હાથી પેઠો. વાઘરીના ઘરમાં વળી ભગવાન ક્યાંથી ? સગરામને ઘેર ધાન જમ્યા. સગરામ વિદ્વાન ઘણો, શિયાણીના શિવરામ ભટ્ટને પ્રશ્નોત્તરીમાં પાછા પાડી મહારાજના આશ્રિત બનાવ્યા.

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. એક પુરુષ દર મહિને અશ્વમેઘ યજ્ઞ કરે અને બીજો પુરુષ મદ્યમાંસનો ત્યાગ કરે તે બંને સરખા છે. (૧/૭)

૨. કૃપાનંદ સ્વામી અને ગુણાતીતાનંદ સ્વામી નૈનપુર દેવજીભાઈને ત્યાં પધાર્યા. (૯/૨૨)

૩. આત્માનંદ સ્વામી, ભાઈ સ્વામી, ભાયાત્માનંદ સ્વામી અને વૃદ્ધાત્માનંદ સ્વામીના નામથી ઓળખાતા. (૧૧/૨૬)

૪. શ્રીજીમહારાજે સંતોને વડોદરા અમીચંદ શેઠને ત્યાં લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિઓ લેવા મોકલ્યા. (૧૨/૩૦)

૫. દુબળી ભટ્ટનું મૂળ નામ રણછોડજી મહારાજ હતું. (૧૫/૩૬)

પ્ર.૫ “સત્સંગ થાય પણ સંગ વિના” (૨૪/૬૭) - ‘સ્વામીની વાત’ પૂરી કરી તેનું નિરૂપણ કરો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ :- સ્વામીની વાત પૂરી સાચી લખી હોય તો ૧ ગુણ, નિરૂપણના ૪ ગુણ.

“સત્સંગ થાય પણ સંગ વિના સત્સંગનું સુખ ન આવે, કેની પેઠે તો જેમ ખાધાનું મળે પણ ખાધા વિના તેનું સુખ ન આવે, તેમજ લૂગડાં, ઘરેણાં મળે તો પણ પહેર્યા વિના તેનું સુખ ન આવે, તેમ સંગ વિના સત્સંગનું સુખ આવે નહિ.”

ભવબ્રહ્માદિક દેવતાઓને દુર્લભ એવો સત્સંગ આપણને મળ્યો છે. તેનો જેટલો લાભ તેટલું સુખ થાય. ગંગા કિનારે ઊભા રહીને પાણી ન પીએ તો તરસ ન છીપે. ચંદનનું વૃક્ષ ઉપર સાપ આખો વીંટળાઈ જાય છે પણ મોઢું દૂર રાખે છે તો જેર જતું નથી. એક ગામમાં એક વાણિયો રહેતો હતો. તે તેલપળીનો ધંધો કરતો હતો. એક મહાત્મા તપ કરવા જતા હતા. તે વાણિયાની દુકાને આવી ચડ્યા. તેમણે ગરીબ વાણિયાને ત્યાં પારસમણિ સાચવવા આપ્યો. મહાત્માએ કહ્યું : આ પારસમણિ છે લોઢાને અડાડીશ તો સોનું થઈ જશે. તારું દારિદ્ર્ય દૂર થઈ જશે. વેપારમાં પડેલા વાણિયાએ તેને ગોખલામાં મૂકવા કહ્યું : છ મહિને મહાત્મા પાછા ફરતાં મનમાં વિચાર કરતાં હતાં. વાણિયો સુખી થઈ ગયો હશે ? પણ ગામમાં આવીને જોયું તો વાણિયો એજ હાલતમાં ધંધો કરતો હતો. મહાત્માએ પારસમણિ પાછો માગ્યો ત્યારે વાણિયાએ કહ્યું જ્યાં મૂક્યો હોય ત્યાં સંભાળો. મહાત્માએ ગોખલામાં જોયું તો પારસમણિ પર ધૂળ ચડી ગઈ હતી. વાણિયો પારસમણિનો મહિમા સમજી શક્યો ન હતો. મહાત્માએ તેને ઠપકો આપી પારસમણિનો ચમત્કાર બતાવ્યો. લોઢાનું સોનું થયેલું જોઈ વાણિયો કૂદવા માંડ્યો અને કહ્યું મણિ મૂકતા જાઓ. ત્યારે મહાત્માએ કહ્યું : મૂરખ છ મહિના રાખ્યો હવે તારું નસીબ એમ કહી મણિ લઈ ચાલતા થયા. એમ આપણને પારસમણિ જેવો સત્સંગ મળ્યો છે પણ આળસ અને પ્રમાદ નડે છે. જો મન, કર્મ વચને સત્સંગ કરીએ તો કંચન જેવા ઉત્તમ બની જઈએ.

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં કીર્તન / અષ્ટક / શ્લોક વગેરે માંગ્યા મુજબ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ :- કીર્તન/અષ્ટક/શ્લોક અડધા સાચા હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. આપ પ્રભુ છો ધામના ધામી, બળવંતા બહુનામી હરિ, પ્રભુ.....(૨) વંદન જીવ અનંતના મોક્ષને અર્થે, અનાદિ અક્ષર સાથ લઈ, પ્રભુ.....(૨) વંદન (૧૩/૩૨)
૨. બાળ ચરિત્રો કરી આપે વન વિચર્યા, તીર્થોમાંહી ફરી જીવો પાવન કર્યા, નીલકંઠ નામ ધરાવતા હો... વંદન આનંદ ધનશ્યામને સ્નેહભર્યા.. વલ્કલ વસ્ત્ર ધરી, પુલ્લાશ્રમે રહ્યા, બ્રહ્મરૂપ તેજ કરી, મોટા જોગી થયા..... નિજ-સ્વરૂપ સમજાવતા હો..... (૨૫/૭૧)
૩. એકાન્તિકં સ્થાપયિતું ધરાયાં ધર્મ પ્રકુર્વન્તમમૂલ્યવાર્તાઃ। વયઃસુધાશ્ચ પ્રકિરન્તમૂર્વ્યા શ્રી સ્વામિનારાયણમાનમામિ।। (૬/૧૮)
૪. ગુજરાતી ભાષાતંત્ર : તું સર્વ ધર્મને - ધર્મના બળને છોડી દઈને મને એકને જ શરણ પામ ! હું તને સર્વ પાપ થકી મુકાવીશ. તું કોઈ શોક કરીશ મા. (૨૨/૬૧)

(વિભાગ - ૨ : શાસ્ત્રીજી મહારાજ, અગિયારમી આવૃત્તિ - માર્ચ, ૨૦૦૭)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

❧ નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ , કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. ⇨ સ્વામીશ્રી - હરિકૃષ્ણ મહારાજને (૩૦/૫૩) ⇨ સ્વામીશ્રીને વડતાલથી છૂટા પડવાના સંજોગો ઉત્પન્ન થયા ત્યારે વડતાલથી નીકળતી વખતે મંદિરમાં હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિ આગળ પ્રાર્થના કરતાં કહે છે.
૨. ⇨ ગલભાઈ - શાસ્ત્રીજી મહારાજને (૨૬/૪૬) ⇨ શાસ્ત્રીજી મહારાજે વડતાલ ચૈત્રી પૂનમના સમૈયામાં અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજની જય બોલાવવાનું કહ્યું ત્યારે.
૩. ⇨ શાસ્ત્રીજી મહારાજ - યોગી સ્વામીને (૫૫/૮૦) ⇨ સદ્ગુરુ નારાયણસ્વરૂપદાસજીની સંસ્થાના પ્રમુખ તરીકેની વરણી કરતી વખતે કહે છે.

પ્ર. ૮ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. શાસ્ત્રીજી મહારાજ વરતાલ છોડવા તૈયાર ન હતા. (૨૮/૫૧) જ. કારણ કે ભગતજી મહારાજે શાસ્ત્રીજી મહારાજને કહ્યું હતું કે ‘તમારા કટકા કરી નાખશે તો હું સાંધી દઈશ પણ વરતાલનો દરવાજો છોડશો નહીં.
૨. જાગા ભક્ત રાજી થઈને બોલી ઊઠ્યા, “આવો બાપ ! બહુ રાહ જોવરાવી ?”
૪. જીભાઈ કોઠારીએ જાગાભક્તને સભામાં તથા આસને કથાવાર્તાની બંધી ફરમાવી હતી. યજ્ઞપુરુષદાસજીએ જીભાઈ કોઠારીને જાગાસ્વામીનો મહિમા સમજાવી બંધી છોડાવી તેથી જાગાસ્વામી બોલ્યા. (૧૮/૩૩)
૩. ભગતજી રાજી થઈને બોલ્યા, ‘ઓતારો ભલો થાય, યજ્ઞપુરુષદાસ !’ (૧૩/૨૫)
૪. ચાણસદમાં દાજીભાઈ યજ્ઞપુરુષદાસજીએ ભગતજી મહારાજ માટે હરિકૃષ્ણ મહારાજનો પ્રસાદીનો મોગરાની કળીનો હાર તથા એક તુંબડી ભેટ મોકલી હતી તે અપાર્ણ કરે છે. તે જોઈને બહુ જ રાજી થયેલા ભગતજી મહારાજ કહે છે.

પ્ર.૯ “ઠાકરિયો વીંછી” (૧૫/૨૭) - પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

યજ્ઞપુરુષદાસજીએ કથાવાર્તા કરી હરિભક્તોને ખૂબ જ આનંદ કરાવ્યો, ત્યારબાદ ડભોઈમાં પુરાણી મોરલીધરદાસને ભગતજીનો અભાવ હતો. તે વાતો કરી કાઢી નાખ્યો અને ભગતજીનો મહિમા સમજાવ્યો. ભગતજીને વાતની ખબર પડતાં કહે છે ‘યજ્ઞપુરુષદાસજી તો ઠાકરિયો વીંછી છે. તે જ્યાં જશે ત્યાં મુમુક્ષુને ચટકા મારીને પ્રત્યક્ષ ભગવાન અને પ્રત્યક્ષ સંતની ઓળખાણ કરાવશે. પુરાણી મોરલીધરદાસ પણ તેમની વાતો - ‘વાહ વાહ, યજ્ઞપુરુષદાસ ! તે તો વાતો કરી અંતર ઠારી દીધું. મારી આટલી વૃધ્ધ ઉંમરમાં મેં હજુ સુધી આવી વાતો સાંભળી નથી. તમે તો હદ વાળી દીધી. અમારી સૌની હઠ, માન અને ઈર્ષ્યાની ગ્રંથીઓ ઓગાળી દીધી. એમ કહી આવા વૃધ્ધ સાધુ ભરી સભામાં દંડવત્ કરવા લાગ્યા. ત્યારે યજ્ઞપુરુષદાસે તેમને દંડવત્ કરતાં રોક્યા. યજ્ઞપુરુષદાસજી વડોદરામાં રંગાચાર્ય નામના વિદ્વાન શાસ્ત્રી પાસે સિદ્ધાંત કૌમુદીનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો. યજ્ઞપુરુષદાસજી ભણવામાં હોશિયાર હતા. યજ્ઞપુરુષદાસે રંગાચાર્યને ભગતજી મહારાજનો મહિમા કહેતા અને કહેતા તેમનામાં બ્રહ્મના બધા જ ગુણો છે. આથી રંગાચાર્યને ભગતજી મહારાજના દર્શનની તીવ્ર ઈચ્છા થઈ.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❏ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. ‘ગુણાતીતાનંદ સ્વામી મૂળ અક્ષર છે તથા અક્ષર સહિત પુરુષોત્તમની નિષ્ઠા અને એ બંને સ્વરૂપો શાસ્ત્રી યજ્ઞપુરુષદાસ દ્વારા પ્રગટ જ છે’ એ વાત દોલતરામના જીવમાં ઠસી ગઈ. (૩૮/૬૭)
૨. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ મોટા ગોખરવાળાના અરજણભાઈ નામના હરિભક્તને દર્શન આપ્યાં. (૩૩/૫૮)
૩. ડુંગર ભક્તના માતાનું નામ હેતબા અને પિતાનું નામ ધોરીભાઈ હતું. (૨/૨)
૪. શાસ્ત્રીજી મહારાજે શંકરાચાર્ય માધવતીર્થને કહેવડાવ્યું કે ‘અમે અને વરતાલવાળા એક જ છીએ.’ (૩૧/૫૬)
૫. શાસ્ત્રીજી મહારાજે જાગા ભક્તની અંતિમ સેવાનો લાભ લીધો. (૨૧/૩૮)

પ્ર.૧૧ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૬)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૪ (૩/૫)
૨. ૨, ૩ (૨૬/૪૭)
૩. ૨, ૩ (૧૧/૨૨)

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

❏ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. સદ્ગુરુની શોધમાં : વડતાલમાં સંતોનો પરિચય કરતાં કરતાં વિજ્ઞાનાનંદ સ્વામીના આસને ડુંગર ભક્તને સ્વામીના દર્શન કરી, તેમની વાતો સાંભળી અંતરમાં શાંતિ થઈ ગઈ. (૬/૧૧)
૨. સુવર્ણ જયંતી : ૮૫મી જયંતીએ અટલાદરામાં સ્વામીશ્રીની સુવર્ણથી તુલા કરવાનો નિર્ણય સૌએ કર્યો. (૫૩/૮૬)
૩. ચમત્કારની પરંપરા : છ વર્ષના ડુંગર ભક્ત કુટુંબીના લગ્ન પ્રસંગે કરમસદ ગયા. સૌ લગ્ન માણવામાં પડ્યા ત્યારે ડુંગર ભક્ત ગામમાં મંદિર શોધી ભગવાનની સેવા-પૂજા અને કથાવાર્તા કરવા લાગ્યા. (૩/૪)
૪. અંતર ચોખ્ખા કરવાની સાવરણી : ભગતજીએ રાજકોટ ભણવાની આજ્ઞા કરી તેમાં બે હેતુ હતા. સંસ્કૃત વિદ્યા ભણાય, જૂનાગઢ નજીક તેથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીના કૃપાપાત્ર જાગા ભક્તનો યોગ રહે. (૧૭/૩૧)
૫. બોચાસણમાં પ્રથમ અક્ષરપુરુષોત્તમ મંદિર : હીરાભાઈએ વિરોધીઓને સ્પષ્ટ સુણાવી દીધું “મારા ગામમાં મંદિર થાય તેમાં મારી શોભા છે. સ્વામી તો મારા ગુરુ છે.” (૩૪/૫૮)
૬. દીક્ષા મહોત્સવ : સંવત ૧૯૩૮માં કાર્તિક વદિ પાંચમ દિવસે ડુંગરભક્તને દીક્ષા આપવાનું નક્કી કર્યું. આ પ્રસંગે આચાર્ય વિહારીલાલજી મહારાજે પાંચમને દિવસે યજ્ઞ કરી ડુંગર ભક્તને દીક્ષા આપી યજ્ઞપુરુષદાસ નામ પાડ્યું. (૯/૧૮)

